

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་ཀྱིས་ ཁབ་གྱི་འགོ་ཁྲིད་གྱི་དགོངས་པ་སླེང་བ།

ལྷ་སྐྱུ་ཁྲོ་བཟང་།

ཐོན་སློང་།

༢༡། ཁོད་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་ཀྱིས་ཁབ་ཡིན་སྐབས་དང་། ལྷག་པར་དུ་བོད་
ཡིག་དར་བྱབ་རྗེས་སུ་བོད་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སྣ་བ་ནམས་ནས་རང་དབང་དང་བདེན་
ཐོག་བོད་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཐོག་བཀོད་ཡོད། ལོ་ངོ་ཉིས་སྟོང་ལྷག་གི་བོད་གྱི་ཀྱིས་རབས་
ལོ་རྒྱུས་ནི་སྐབས་ཐབས་མེད་པའི་བདེན་དཔང་གལ་ཆེ་ཞིག་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཀྱི་
དམར་དཔུང་དམག་བོད་མདོ་སྟོད་སྣང་ས་ཁུལ་ནས་བཙན་འཛུལ་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡
ལོར་གོས་མཐུན་དོན་ཚན་བརྒྱ་བདུན་བཞག་བརྒྱག་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཆོལ་གསུམ་
བོད་གྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་དམར་གྱིས་དབང་བསྐྱར་སོགས་ལོ་རྒྱུས་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་
དང་ཁ་ཕྱོགས་འགྱུར་མཚམས་ལ་དབྱེ་ཞིབ་གཏིང་ཟབ་དགོས་ངེས་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་
ཀྱི་དམར་གྱིས་གོས་མཐུན་དོན་ཚན་བརྒྱ་བདུན་བཙན་ཤེད་གྱིས་བཞག་བརྒྱག་ནས་
བོད་ནི་ཀྱི་ནག་བྱབ་ཁོངས་ཆགས་ལྷགས་བཤད་ཀྱང་གོས་མཐུན་གྱི་དོན་ཚན་ལག་
ལག་བསྟར་མེད་པ་དང་། ཀྱི་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་ཀྱིས་ཁབ་གྱིས་ཀྱི་དུ་“མར་ལེ་
རིང་ལྷགས་མའོ་ཅེ་”ཏུ་གི་དགོངས་པ། ཏེང་ཞའོ་ཕིང་གི་རིགས་པའི་གཞུང་ལྷགས་”ནི་

པོད་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུས་དེབ།

གཤམ་ཆེད་ཅ་འདིན་དང་བྲིད་སྟོན་གཙོ་བོར་འདིན་ཡོད། ཁོང་ནམ་པའི་བོད་དང་
འབྲེལ་བའི་དགོངས་ཚུལ་དེ་བཞིན་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ནང་ཞུགས་ཐུང་
མཁན། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཨྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནད་ཡོད་མི་སྣ་ང་སོད་ངག་དབང་
འདིགས་མེད་དང་འབའ་པ་ཐུན་ཆོགས་དབང་རྒྱལ། གཞན་ཡང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཨྱི་
མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབྱ་བྲིད་རྒྱུ་ཡའོ་པང་སོགས་ཀྱི་དགོངས་ཚུལ་དང་། དེ་སྐབས་ཀྱི་
ཡིག་ཆ་གཏན་འབེབས་ནང་བོད་དང་འབྲེལ་བའི་གཤམ་གནད་ཁག་ལ་ལྟ་ཞིབ་སྐབས་དོ་
སྣང་འོས་པ་ནི། ཁོང་ནམ་པའི་དགོངས་ཚུལ་ཁག་གཅིག་དང་། གྲོས་མཐུན་སོགས་ཡིག་
ཆ་ད་ལྟའི་རྒྱ་གཞུང་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་བཅི་མེད་ལྷོག་ཕྱགས་སུ་ལངས་པ་མཐོང་།

བོད་ཀྱི་གནས་བབས།

ཁྱེལ་ ༡༩༥༩ ལྷ་ ༥ ཆོས་ ༡༡ ཉིན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་
རྒྱ་ཡུད་ཀྱི་ཁྱེལ་ཀྱང་གཞོན་པ་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་རྒྱ་
ཡུད་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་རང་ལོང་དག་དབང་འདེགས་མེད་ཀྱིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་
ཟེར་བའི་སྐབས་ལྷ་པའི་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་ཐངས་གཉིས་
པའི་ཐོག་བོད་དང་མེས་རྒྱལ་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ལ་ཤོད་ཚུལ་དང་འབྲི་སྐྱངས་མི་
འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པ་དེ་ནི་དབྱད་གཞི་དང་ལྷ་བ་མི་གཅིག་པས་བྱས་པ་རེད།
དཔེར་ན། རྒྱ་རིགས་ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་ཉུང་ཤས་ཀྱིས་བོད་ནི་གནའ་སྡེ་མོ་ནས་ཀྱང་
གོའི་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད་ཟེར་བ་དེ་ཤོད་ཚུལ་གཅིག་ཡིན་པ་དང་ཤོད་ཚུལ་གཞན་
ཞིག་ནི་སྔོང་བཅན་སྐམ་པོས་རྒྱ་བཟའ་གོང་ཚོ་བཅུན་མོར་བཞེས་པ་ནས་བཟུང་
རྒྱ་བོད་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཉིན་བཞིན་ཟབ་དུ་བྱིན་ནས་བོད་ཀྱང་གོའི་མངའ་ཁོངས་
ལུ་འགྱུར་པ་རེད་ཟེར་བ་དེ་རེད། ཤོད་ཚུལ་དེ་གཉིས་ལ་ངས་སྡེ་བར་གསུམ་དུ་

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱི་མེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་གནའ་སྤྱོད་ནས་ཞེས་པ་དེ་ནི་དུས་ཚོད་
ངེས་གཏན་མེད་པའི་ཚིག་ཅིག་ཡིན་པས་ཡང་སྤྱིར་དུས་ཚོད་ག་དུས་ནས་ཡིན་པ་
གསལ་པོ་མེད། སྲོང་བཅན་སྐམ་པོས་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱ་བཟའ་གོང་ཚོ་བཅུན་
མོར་བཞེས་རྗེས་ཐང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཉིན་བཞིན་གོང་འབེལ་དང་གཏིང་ཟབ་
ཏུ་ཕྱིན་ནས་བོད་འདི་ཀྱང་གོའི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་པ་རེད་ཟེར་བ་དེའི་ཐད་ཆང་མས་
མཐུན་གསལ་ལྟར་སྐབས་དེར་སྲོང་བཅན་སྐམ་པོའི་བཅུན་མོ་དང་པོ་དེ་ནི་བལ་
བཟའ་ཁྲི་བཅུན་རེད། གལ་ཏེ་གོང་གི་ཤོད་ཚུལ་ལྟར་ཡིན་ན་བོད་འདི་བལ་པོའི་
ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན་པས་འདི་ལ་འབྲེལ་བཤད་གང་འདྲ་རྒྱག་དགོས་སམ་”[1]
ཞེས་དང་། ཡང་ང་མོད་ཀྱིས་“ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་བོད་ཀྱི་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཐོར་
ཞིག་འགོ་འགོ་ཚུགས་པ་རེད། བཅན་པོ་ ༧ པ་སྤྲུང་དར་མ་ལྟ་ལུང་དཔལ་རྟོག་
ཀྱིས་བཀོངས་རྗེས་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་རིམ་བཞིན་ཐོར་ཞིག་སོང་བ་རེད། སྤྱི་ལོ་
༡༩༩༧ ལོའི་ཡས་མས་སུ་བཅན་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་འབངས་མི་དང་བླན་གཡོག་གི་
འོས་ལངས་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོ་ལངས་པ་རེད། ༡༩༩༧ ལོའི་ཡས་མས་སུ་བོད་འདི་ཡུན་
རིང་སིལ་བུའི་གནས་སུ་གྱུར་བ་དང་། གཉའ་ཁྲི་བཅན་པོ་ནས་སྤྲུང་དར་མའི་བར་
དར་རྒྱས་དང་ཉམས་རྒྱུད་སྐྱོད་ཆོགས་བྱུང་བ་དང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཚུང་མི་འདྲ་བའི་དམག་
འཐབ་གུངས་མེད་བྱུང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེར་བོད་འདི་རང་བཅན་རྒྱལ་
ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་སྟོན་མེད་རེད་”[2]ཅེས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་
ཚོགས་རྒྱན་ཞུད་ཀྱི་ཚོགས་གཞོན་(ཞུ་ཡོན་གྲང་གཞོན་པ)ཞིག་གིས་དེ་སྤྱོད་རང་
བཅན་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་སྟོན་མེད་རེད་ཅེས་དང་“བོད་ནི་གནའ་སྤྱོད་ནས་
ཀྱང་གོའི་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད་”ཟེར་བར་མོས་མཐུན་མེད་ཅེས་གསལ་ཐག་བཅད་པ་

[1] ང་མོད་དག་དབང་འདུགས་མེད། བོད་སྤྱིངས་ཉིན་རེའི་ཆགས་པར། 2010/1/19 |

[2] གོང་དང་མཚུངས།

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ནམས་གལ་ཆེ་བྱས་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་འདོན་སྤྲོད་བྱས་པའི་“བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་
ཚགས་པར”ནང་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལྷ་ ༡ ཆོས་ ༡༧ ཉིན་བཀོད་འདུག ཡང་འགའ་ཤས་
ཀྱིས་དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་དུས་དཀྱིལ་ལ་སོག་པོས་རྒྱ་ནག་དབང་དུ་བསྐྱར་
ཏེ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་བཅུ་གསུམ་པ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱང་རྒྱ་ནག་ཁོངས་སུ་ཚུད་ལུགས་
བཤད་པ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིབ་ཚུད་པའི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིབ་མང་པོས་དགག་པ་
བརྒྱབ་ཡོད། དེ་སྐབས་སོག་པོ་དབང་ཐང་རྒྱུས་པའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་ཙམ་མ་ཆད་ཨེ་
ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱང་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཡོད་པ་ལས་
རྒྱ་ནག་གིས་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་མེད། བོད་ནི་སོག་པོའི་དབང་རྒྱུར་གནས་
པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་སུ་དང་ཡང་མི་འདྲ་བར་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་
དབང་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་ས་སྐྱུ་པས་ཟིན་ཡོད་པ་ལས་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་དང་དམག་
དཔོན་བོད་དུ་བཅའ་སྤྲོད་བྱས་མེད། དེ་སྐབས་སོག་པོའི་དབང་རྒྱུར་འོག་ཚུད་པའི་
རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མ་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་དགོས་ན་དེ་སྐབས་སོག་པོའི་དབང་རྒྱུར་
འོག་ཚུད་པའི་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཆང་མ་ད་ལྟ་རྒྱ་
ནག་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་དགོས་ཀྱང་དེ་ལྟར་མ་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ལ་
བྱིར་ལྟ་བྱས་ན་བོད་ཆོལ་གསུམ་གྱི་ས་ཆའི་ཆ་ཤས་ཙམ་ཡང་རྒྱ་ནག་ལ་བདག་དབང་
ཡོད་པའི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་ཕྱོད་གཉིས་མོས་མཐུན་གྱི་ཆིངས་ཡིག་གོས་མཐུན། གན་
ཡིག་སོགས་ལོ་རྒྱུས་སུ་མཐོང་ཐོས་སུ་མེད། དེ་སྤྱི་བོད་དེ་རང་བཅན་གཙང་མའི་རྒྱལ་
ཁབ་གཅིག་ཡིན་པར་འདོད་མཁན་རྒྱ་རིགས་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིབ་པའང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཡོད།

ཆོལ་གསུམ་གྱི་བོད།

དེང་སང་རྒྱ་གཞུང་དཔོན་རིགས་ཆོས་“ཆོལ་གསུམ་གྱི་བོད་”ཟེར་བ་བྱུང་མེད་

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

ལྷགས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་ནི་བདེན་དཔང་མེད་པ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ལ་སྤྱན་འབྲེན་ཅུ་ཕྱེད་ཅུ་གསུམ་དུ་ཟད། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་སུ་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཞེས་ཡོངས་གྲགས་དང་། གདོད་མ་ཉིད་ནས་བོད་མི་འདུ་སྟོང་དང་བོད་མིས་བདག་དབང་གི་ས་སྤྱལ་ཞིག་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཞོན་དང་མོད་དག་དབང་འཛིགས་མེད་ཀྱིས་“རང་རེའི་བོད་ཀྱི་བཅན་པོའི་རྒྱུད་རབས་དེ་ཤོད་སྟོལ་དང་ཡིག་ཐོག་དུ་བཀོད་བར་གཞིགས་ན། གཉའ་ཁྲི་བཅན་པོ་ནས་འགོ་ཚུགས་པ་དང་མཁར་དང་པོ་དེ་ཡུམ་བུ་སྐྱེས་སྐྱེད་རེད། གཉའ་ཁྲི་བཅན་པོ་ནས་རྒྱལ་རབས་ ༡༡ པ་སྟེ་སྟོང་བཅན་སྐམ་པོའི་དུས་སུ་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་ ༥ པ་ཡིན་ཞིང་། སྐབས་དེར་ཁོང་གིས་དྲག་ཤྱགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་གྱུར་གནང་བ་དང་བསྐྱར་དུ་གཅིག་གྱུར་གྱི་བཅན་པོའི་རྒྱུད་རབས་བཅུགས་གནང་བར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་སོགས་ཚྭ་གསལ་གང་ཅིའི་ཐད་རིམ་པས་གོང་འཕེལ་བྱུང་བ་རེད། དེའི་གོང་གི་རྒྱལ་རབས་ ༡༢ རིང་ཞིང་ལས་དང་འབྲོག་ལས་ཐོན་སྐྱེད་སོགས་ཚྭ་གསལ་གང་ཅིའི་ཐད་གོང་འཕེལ་བྱུང་ཡོད་ན་ཡང་སྟོང་བཅན་སྐམ་པོའི་སྐབས་ཀྱི་གོང་འཕེལ་མགྱོགས་པོ་དེ་འདྲ་བྱུང་མེད། སྟོང་བཅན་སྐམ་པོས་བོད་ཉིལ་པོ་གཅིག་གྱུར་གནང་རྗེས་ཞིང་ལས་དང་འབྲོག་ལས་སོ་སོ་ཕྱོད་གང་སའི་ཐད་གོང་འཕེལ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་མ་ཟད་ཐང་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡང་ཉིན་བཞིན་གཏིང་ཟབ་དུ་བྱིན་ཡོད། གནས་ཚུལ་དེ་ཆོ་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལྟ་སྟངས་དེ་ཆོའི་ཐད་ཆང་མས་གསལ་པོ་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་ལ་གཅིག་གྱུར་ཡང་རེད”[༡]ཅས་དང་།

དུང་དཀར་སྟོབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་“སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་ཡོན་རྒྱལ་རབས་དངོས་སུ་མ་བཅུགས་པའི་སོག་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས། རྒྱལ་སྐྱེས་དུས་པི་ལིས་ཐོག་མར་སོག་ཡུལ་དུ་རྒྱལ་པོའི་གོ་སར་འཁོད་ཅིང་། རྗེས་སུ་རྒྱལ་ཡོངས་ཁྲོན་

[༡] ང་མོད་དག་དབང་འཛིགས་མེད། བོད་རྫོངས་ཉིན་རེའི་ཆོགས་པར། ༡༩༩༩/༤/༡༡ །

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེ་བ།

ལ་དབང་བསྐྱར་པའི་གོང་མའི་གོ་གནས་སུ་སླེབས་ཆེས་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིན་དུ་སློབ་སྦྱོང་གི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་མིང་ལ་དུ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཞེས་མིང་སྐྱར་བྱས་ཤིང་། འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱལ་པོའི་མཆོད་གནས་སུ་གདན་དྲངས་ཏེ་དབང་ཐེངས་དང་པོ་ཞུས་པའི་ཡོན་དུ་བོད་ཁྱི་སྐོར་བཅུ་གསུམ་ཕུལ་(དབུས་གཙང་ཁྱི་སྐོར་བཅུ་གསུམ་) དབང་ཐེངས་གཉིས་པ་ཞུ་སྐབས་དབང་ཡོན་དུ་སྟོང་མངའ་རིས་ནས་རྒྱ་མཆོད་རྟེན་དཀར་པོ་ཡན་ཆད་ཀྱི་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཕུལ། སྐབས་དེར་གོང་མ་དུ་པེ་ཅིས་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་རིན་པོ་ཆེ་ལ་དབང་ཐེངས་གཉིས་ཞུས་པའི་དབང་ཡོན་དུ་སྦྱོང་མར་བོད་ཁྱི་སྐོར་བཅུ་གསུམ་དང་། རྒྱུ་སྐྱོད་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཡོངས་རྫོགས་ཕུལ་བ་ཡིན་ཞེས་བོད་དང་སོག་པོའི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་སུ་གསལ་།^[༥]ཞེས་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཀྱི་བོད་དེའང་བོད་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་གཅིག་འོག་གནས་པའི་ལོ་རྒྱུས་འདི་དག་རྒྱ་གཞུང་གིས་འདོན་སྤེལ་བྱས་པའི་བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཆགས་པར་དང་། བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག་ཟེར་བའི་དུས་དེ་བ་ནང་བཀོད་འདུག།

ཆོལ་གསུམ་ཕུལ་གནས་བོད་མའི་བསམ་འདུན་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་བོད་མི་འདུ་སྟོང་གི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་(བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བ། མཆོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བ། ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། ར་པ་ཆའང་དང་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། དཔའ་རིས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་། མི་ལི་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་སོགས)འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་འོག་བོད་མི་ནམས་མཉམ་དུ་བོད་འཇུགས་སྐྱབ་དང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། ད་ལྟའི་གནས་སྐབས་ནི་བོད་མི་འགའ་ཤས་ལ་ལྗོངས་རིམ་པའི་མིང་ཙམ་གྱི་རང་སྐྱོང་དང་། བོད་མི་མང་ཆེ་བར་ཁུལ་རིམ་པ་དང་རྫོང་རིམ་པའི་མིང་ཙམ་གྱི་རང་སྐྱོང་། བོད་མི་འགའ་ཤས་

[༥] བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག ༡༩༩༩ (༡༩༩༩-༡༩༩༩ བོད་དུ་དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྐྱར་བྱས་ནས་ལོ་སྐྱུམ་ཅུ་འཁོར་བར་བྱས་གསོ་བྱ། ཆོད་བཏོན་དུས་དེ་བ།)

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

ལ་མིང་ཅམ་གྱི་རང་སྤྱོད་གི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་བཅས་རེད། དེར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་
རབས་ལོ་རྒྱུས་ནང་གསལ་གྱི་ཆོལ་གསུམ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་རང་སྤྱོད་གི་
འཛིན་སྤྱོད་གཅིག་འོག་འཛིན་མ་ཐུབ་ནའང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་
བོད་མི་འདུ་སྟོང་གྱི་ས་ཁུལ་གོང་གསལ་རྣམས་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་གི་
འཛིན་སྤྱོད་གཅིག་འོག་བཞག་ན། དེའི་དགེ་ཡན་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་
དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་སྲོལ་གཞི་ལྟར་ཁོ་ཁྱིམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་
ཆོགས་པར་ས་བྲུ་ཞིག་ལ་མཚུ་བ་མོ་བཅུགས་ནས། མ་འོངས་པར་ལྷ་ས་དེ་བོད་རང་
སྤྱོད་ལྗོངས་དེའང་བོད་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས། ད་ལྟ་ཞིང་ཆེན་གཞན་འོག་
ཡོད་པའི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཚུད་པའི་ལྷོ་གནས་ཆགས་ན་ཡག་པོ་ཡོད་རེད། འདི་
ཡིས་བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་དབར་མཐུན་སྦྲིལ་དང་དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་རྒྱས་
ཆེད་ཡག་པོ་ཡོད་རེད།^[༡]ཅེས་དང་།

མཉེ་ཅི་རྒྱུད་གིས་ཀྱང་“སྤྲད་བོད་ས་གནས་ཀྱི་ལས་ཀའང་བོད་རིགས་
ཀྱིས་རྒྱུང་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་དང་། མེས་རྒྱལ་གྱི་ས་ཆའི་ལྷ་ཆ་གཅིག་བོད་རིགས་
ཀྱི་བྱུང་ཁོངས་ཡིན། ལྷ་ས་ནི་བོད་རིགས་ཀྱི་ལྷོ་བའི་ས་གནས་གལ་ཆེ་ཤོས་ཞིག་
རེད”ཅེས་གསུངས་ཡོད།

དམིགས་བསལ་ཚན་གྱི་བོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེན་སྐབས་བོད་དེའི་
ཁོངས་སུ་གཏོགས་མེད་བརྟེན་རྒྱ་དམར་དབུང་དམག་གིས་བོད་མདོ་སྤྲད་སྤུལ་ནས་

[༡] Melvyn C. Goldstein, Dawei Sherap and William R. Siebensschuh, A Tibetan revolution-
ary, The political life and Times of Bapa Phuntso Wangye, University of California Press.

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

བཅན་འདྲེལ་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་རྒྱ་དམར་གྱིས་བཅན་དབང་འོག་གྲོས་མཐུན་དོན་
ཚན་བརྩ་བདུན་བཞག་བརྩག་པར་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་ལུགས་བཤད་
ཡོད་ཀྱང་གྲོས་མཐུན་གྱི་དོན་ཚན་ཁག་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཚུལ་བཞིན་ལག་བསྟར་བྱས་མེད།

ང་མོད་དག་དབང་འདིགས་མེད་ཀྱིས། “༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་དམར་གྱི་ཡོངས་
ལ་བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་རྗེས་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་ཐེ་མཆན་བྱས་པས་བོད་ས་གནས་
སྲིད་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཁུངས་ཚོགས་པ་མངགས་གཏོང་བྱས་ཏེ་ཕེ་ཅིང་དུ་རྒྱ་དབྱང་མི་
དམངས་སྲིད་གཞུང་དང་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་འགྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྒྲོར་གྱི་གྲོས་
མཐུན་དོན་ཚན་བརྩ་བདུན་ལ་མིང་རྟགས་འགོད་མཁན་བོད་མ་གཏོགས་བྱུང་མེད།
དེའི་ཐོག་ནས་བོད་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཐད་དང་། ཆབ་སྲིད་ཐད། དམིགས་བསལ་རང་བཞིན་
ཡོད་པ་དེ་བས་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ”^[༤]ཅིས་དང་། ཡང་“བོད་ལ་མི་རིགས་དང་ཆོས་
ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་དང་། མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་སྲོལ་རྒྱུན་འཆོ་བའི་གོམས་
གཤེས། བསམ་པའི་བྱིར་སློལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་ཚུལ། ས་ཁམས་ཀྱི་ཁོར་ལུག་རང་
བྱུང་གི་ཆ་རྒྱུན་སོགས་ཕྱོགས་གང་ཅིའི་ཐད་ལའང་དམིགས་བསལ་རང་བཞིན་ཆེ་
ཅི་མ་ཡོད་པ་རེད”^[༥]ཅིས་དང་།

ང་མོད་ཀྱིས་ ༡༩༥༩ ལོར་“བོད་འདི་གངས་ཉུང་མི་རིགས་གཞན་དག་
དང་དབྱེ་བ་མེད་པར་བསྟར་སྐྱབས་འདིན་ན་དེའང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དངོས་དོན་དང་མཐུན་
ཀྱི་མེད། དེ་སྤྱི་འཆོས་བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་རང་བཞིན་ངོས་འདིན་བྱེད་རྒྱུའི་ཐད་
མི་འདད་ས་ཏ་ཅང་མང་པོ་ཡོད”^[༦]ཅིས་བསྟན་ཡོད་ལ། དབྱིན་ཆ་ཐང་གིས་“བོད་
ནི་མི་རིཊ་དང་ཆོས་ལུག་ཀྱི་གནད་དོན་ཏ་ཅང་མངོན་གསལ་ཆེ་ཁར་རང་འབྱུང་

[༤] བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཆགས་པར། ༡༩༥༩/༡/༡༡ །

[༥] ང་མོད་དག་དབང་འདིགས་མེད། བོད་ཞི་བས་བཅིངས་འགྲོལ་ཐོབ་ནས་ལོ་བཞི་བརྩ་འཁོར་བར་རྟེན་འབྲེལ་ཞུ་
བའི་ཆེད་སྒྲིག་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དབྱེད་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྒྲིགས།

[༦] བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཆགས་པར། ༡༩༥༩/༡/༡༡ །

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།
 ཁམས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་དང་། ས་ཁམས་ཁོར་ཕྱག་མི་རིཌ་ཀྱི་བྱད་ཆོས། དཔལ་འབྱོར་ཆཌ་
 ཚུལ་བཅས་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་དང་མི་འདྲ་ལ། བྱངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་
 གཞན་དང་ཡང་བྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་མཐའ་མཆམས་བྱངས་ཉུང་མི་རིཌ་ཀྱི་
 ས་ཁུལ་ཞིག་རེད”^[༩]ཅེས་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་མི་འདྲ་ས་མང་པོ་བཏོན་ཡོད།

རྩམས་ཁྱུ་ཆོག་པའི་བོད།

རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་རྗེས་བོད་འདི་ཆེས་སྐྲོ་དང་། ཆེས་རྗེས་
 ལུས། ཆེས་སྙན་ནག་ ཆེས་གདུག་རྩུབ་བཅས། འོར་འཁྲུལ་ཅན་གྱི་ངོས་འཛིན་གྱིས་
 བོད་མི་མང་ལ་དམའ་འབབས་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་རྩུལ་ཡའོ་པར་གིས་བོད་
 དུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོར་སློན་བཟོད་དང་། བོད་ཀྱི་ཡུན་རིང་ལོ་རྒྱུས་
 དང་ཆད་མཐོའི་དཔལ་ཡོན། འོད་སྟོང་འབར་བའི་རིག་གཞུང་། ལས་ལ་བཅོན་ཞིང་
 དཔའ་ངར་ཆེ་བ་དང་། ཤེས་རབ་ལྡན་པའི་བོད་མི་དམངས་ཞེས་པའི་ཆད་མཐོའི་
 བསྐྱུགས་བཟོད་བྱས་ལུགས་གོ་ཐོས་བྱུང་ནའང་བོད་མིར་དམའ་འབབས་བྱེད་རྒྱ་ད་
 ལྟའང་མཆམས་འཛོག་བྱས་མེད།

བོད་དུ་དཔུང་སློང་བྱེད་མཁན་དམག་སྡེ་བཙུག་པའི་བཀོད་
 འདོམས་པ་དང་། བོད་རང་སློང་སྡེ་ཁོར་མེར་བའི་དམར་ཤོག་དུང་ཆེ་བྱེད་ཚུང་
 མཁན་དབྱིན་སྐྱ་ཐང་གིས་“བོད་ཀྱི་མི་རིགས་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཡུན་རིང་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་
 ཞིང་། ལས་ལ་བཅོན་པ་དང་། བབ་ཆགས་པ། ཤེས་རིག་བཟ་བ། དཔའ་ངར་ཆེ་
 བ་བཅས་ཡིན་པའི་བོད་མི་དམངས་ཀྱི་བོད་སྡེ་ངས་ས་མཐོ་གསར་དུ་བསྐྱུན་ཅིང་།
 འཛམ་གླིང་དུ་གྲགས་པའི་བོད་རིགས་ཀྱི་གནའ་བོའི་རིག་གནས་གསར་གཏོད་

[༩] བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་དཔུད་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱེད། འདོན་ཐེངས་དང་པོ། བོད་སྡེ་ངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

པོད་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་པུ་ལེ།

བྱས་ཞེས་དང་། “གངས་ལྗོངས་བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་སྐྱ་སྐུམ་ཆོགས་
 བའི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རིགས་ལམ་བཤད་ལུགས་ནི་གླངས་ན་རྫོགས་
 མཐའ་མེད་པ་དང་། སྤྱད་ན་འཛད་མཐའ་མེད་པའི་ཁོར་བུའི་བང་མཛོད་ཅིག་ཡིན་
 ལ། མི་རབས་གོང་མ་ནམས་ཀྱིས་ང་ཆོར་འཛོག་གནང་མཛད་པའི་རྩ་ཆའི་རྒྱ་ཁོར་
 ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པར་བརྟེན། ང་ཆོས་དེ་དག་ལ་མཐོང་ཆེན་བྱེད་པ་དང་བེད་སྤྱོད་གང་
 ལེགས་གཏོང་དགོས་”^[10]ཞེས་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་མོས་གུས་དང་། བོད་ཀྱི་མེས་
 བོ་ནམས་ཀྱི་མཛད་རྗེས་ལ་བསྟོད་བསྐྱེད་ཀྱི་བྱས་ཡོད།

དེ་ལྟ་མའོ་ཅོ་རྒྱུང་གིས་ངས་ཞོར་དུ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་ཀའི་སྐོར་
 གྱི་གནད་དོན་བཤད་གྱི་ཡིན། རྒྱ་རིགས་ཆེན་པོའི་རིང་ལུགས་ལ་ངོ་རྒྱུ་བྱེད་དགོས།
 རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་རོགས་རམ་བྱས་པ་མ་གཏོགས་གྲངས་ཉུང་མི་
 རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་རིགས་ལ་རོགས་རམ་བྱས་མེད་བསམ་མི་རུང་། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་
 ཀྱིས་ཀྱང་རྒྱ་རིགས་ལ་རོགས་རམ་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་དང་། ས་ཆ་
 བརྒྱ་ཆ་ ༥༠ ལྷག་ ༥༠ ཟིན་པ་དེའི་ཐོག་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད། དེ་
 གར་ཐོན་ཁུངས་ཐུན་ཐུང་ཆོགས་ཤིང་ནོར་བུ་ཏེ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། ད་ལྟ་ང་ཚོས་
 གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་རོགས་རམ་བྱས་པ་ནི་ཏེ་ཅང་ཉུང་ཉུང་རེད། དེ་ལས་ལྷོག་ཏེ་
 གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་རིགས་ལ་རོགས་རམ་བྱས་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་བཤད་ཡོད།

ཐོད་ལ་རྟོགས་རམ་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་ལས་གོ་གནས་འདྲིན་ཆེད་མིན།

མཉེ་ཙེ་རྟུང་གིས་ཐེངས་མང་རྒྱ་མི་བོད་ལ་ཡོང་བ་དེ་བོད་ལ་རོགས་པ་བྱེད་ཆེད་
ཡིན་པ་ལས་དབང་ཆ་འདིན་རྒྱུའི་ཆེད་དུ་མིན་ལུགས་བཤད་ཡོད། ཟ࿳་ལོ་ ༡༩༥༩

[10] བོད་ཀྱི་རིག་པ་ནས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་པའི་ལྷ་ཆ་བདམས་བསྟུན། འདོན་ཐབས་དང་ལོ་བོད་ཐོངས་མི་དམངས་དཔེ་ལྷན་ཁང་།

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

ལོ་མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་ཡལོང་ས་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་སླ་མ་མཆོག་ལ་བོད་དུ་རྒྱ་
མི་ལས་བྱེད་བཏང་བ་ནམས་བོད་མིར་རོགས་རམ་ཆེད་ཡིན་པ་ལས་གོ་གནས་མཐོ་
པོ་ཐོབ་རྒྱུ་དང་བོད་མིར་བཀའ་གཏོང་ཆེད་མིན་ཞེས་ཁྲུས་ཡོད།^[༡༡]

ཡལོང་ས་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་སླ་མ་མཆོག་གིས་“མའོ་ཙེ་ཏུང་ཟུར་
དུ་མངལ་དུས་ངོས་པེ་ཅིང་ལ་ཡོང་བ་དེ་ལ་ཁོང་རང་དགའ་པོ་བྱུང་། བོད་ལ་རྒྱ་
དཔུང་ཡོང་བ་དེའི་དགོས་དོན་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ལ་རོགས་རམ་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། བོད་འདི་
ཡུལ་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད། བྱིད་རང་ཆོར་ངོ་མཚར་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་བྱུང་འདུག ཡུན་
རིང་གི་གོང་བོད་མིས་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཡུལ་མང་པོ་དབང་དུ་བསྐྱུས་རེད། ཡིན་ན་ཡང་
དུས་འདིར་བྱིད་རང་ཆོ་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པ་སོང་ཅང་། ང་ཆོས་བྱིད་རང་ཆོར་རོགས་
རམ་བྱེད་འདོད་ཡོད། ལོ་ནི་ཤུའི་རྗེས་ལ་བྱིད་རང་ཆོ་སྟོན་ལ་བསྐྱེད་སྐྱབ་ཀྱི་རེད། དེ་
དུས་བོད་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་རོགས་པ་བྱེད་སྐབས་པ་ཡོང་གི་རེད་གསུངས་སྐབས། ངས་ན་
བར་གང་ཐོས་པ་དེར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཁག་པོ་བྱུང་ན་ཡང་ཁོང་གིས་སྐབས་དེར་ང་ཆོ་
མགུ་ཐབས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་སེམས་ལ་ངེས་ཤེས་བརྟན་པོའི་ཐོག་ནས་གསུངས་པ་
འདྲ་པོ་མཐོང་བྱུང་”^[༡༢]ཞེས་གསུངས་གནང་ཡོད།

“ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་དིལྱིར་ཀྲའུ་ཨན་ལན་མཉམ་སྦྲེང་མོལ་ཞིག་སྐབས་
ཡ་སྐའི་གཅེན་པོ་ཐུབ་བསྟན་ཞོར་བྱ་དང་རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་གཉིས་ནས་རྒྱ་མིས་བོད་
ནང་ཐུང་དགོལ་བཅོས་པ་དང་། དགོས་གལ་མེད་པའི་དམག་འཁོར་ཆེན་པོ་ཉར་
གསོག་གིས་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལ་གཞོད་སྟོན་དང་། དངོས་རིན་འཕར་ཆད་མཐོ་
བས་བོད་མི་བཀྲེས་ལྷོགས་ཀྱི་ནང་ཐུ་གའི་གནས་སུ་གྱར་ལྷགས་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་
བོད་དབང་བསྐྱར་ལ་བོད་མི་མང་གིས་འདོད་པ་བྱེད་མེད་ཐོག་རྒྱ་མིའི་དམག་དཔུང་

[༡༡] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye, Melvyn c. Goldstein Dawei sherab, and William R. siebenshuh P 196

[༡༢] ཕྱི་ཡུལ་དུ་རང་དབང་། ཡ་རྒྱལ་བའི་མཛད་ནམ། ༡༩༩༩ དིལྱི་བོད་ཀྱི་ཁང་པ་ནས་པར་སྟུན།

བོད་ཀྱི་མྱེད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

བོད་ནས་ཕྱིར་འཐེན་དང་། སུན་ཚུན་འདྲ་མཉམ་ཐོག་ནས་གྲོས་མཐུན་གསར་པ་
ཞིག་ལ་མིང་རྟགས་འགོད་དགོས། བོད་མི་མང་གི་རེ་འདུན་ཡིན་པ་བརྗོད་སྐབས་
ཀུན་ཨན་ལན་ནས། བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་ཐེ་བྱས་བྱེད་འདོད་དང་བོད་ཀྱི་དཔལ་
འབྱོར་ཐོག་གཞོན་མྱིང་འགེལ་འདོད་མེད་ཅེས་དང་། གཅིག་བྱས་ན་ས་གནས་ལས་
བྱེད་པས་གནས་ཚུལ་མ་རྟོགས་པའི་སྐྱེན་གྱིས་དཀའ་ངལ་འགའ་ཤས་བྱུང་ཡོད་
སྟེ་ཅིང་། ལྷ་སའི་ནང་གི་བཟའ་བཙའ་རིགས་ལེགས་བཅོས་བྱེད་རྒྱ་དང་། བོད་
མིས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་རང་འགོ་ཐོན་འབྲལ་རྒྱ་མིའི་དཔུང་དམག་རིམ་བཞིན་ཕྱིར་
འཐེན་བྱས་འཐུས་ཞེས། ཁས་ལེན་བྱས་པ་ན་མས་ཁ་ཆོག་ཙམ་མིན་པར་ལག་ལེན་
འགེལ་གྱི་ཡིན་ཅེས་དང་།

མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་“ང་ཆོས་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ད་དུང་མང་པོར་སློབ་
སྦྱང་སྟོང་རྒྱ་ཡིན། གང་ལགས་ཟེར་ན་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་བོད་དུ་བཏང་བ་ན་མས་
སྐབས་ཤིག་རིང་ཆེད་ཡིན”^[୨]ཅེས་གསུངས་ཡོད།

མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྟོང་།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་འོག་ལ་བོད་མི་རིགས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་
པའི་རང་སྟོང་ད་ལྟ་ཐོབ་མེད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཙུ་ཁྲིམས་
དང་། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྟོང་གི་བཙའ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་གྱི་འབྲུ་དོན་གྱི་
ཁེ་སན་ཙམ་ཡང་བོད་རིགས་ན་མས་ལ་ལོངས་སུ་སྟོང་དབང་མེད། དེ་ལྟར་མའོ་ཙེ་
ཏུང་གིས་རྒྱ་རིགས་བོད་བསྟོད་ནི་རིགས་རམ་ཆེད་ཡིན་པ་ལས་བོད་མིར་སྤྲུག་གྲོང་
སྟོང་ཆེད་མིན། ག་རེ་བྱས་ནས་བོད་ཉམས་རྒྱུད་ཕྱིན་པའི་རྒྱ་སྐྱེན་སློབ་སྦྱང་བྱེད་

[୨] China's Tibet, No.2, 1994, by Shazhou

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

དགོས། རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་གཏོང་གཞིན་བྱས་པ་ལས་གཞན་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་གང་ཡོད་རེད། རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་བོད་དུ་རྟོགས་རམ་ཆེད་བཏང་བ་ལས་བོད་རིགས་ཀྱི་ས་མིག་འཛིན་ཆེད་མིན། ས་གནས་རང་སྐྱོང་ངོ་མ་(Real Autonomy)ལག་བསྟར་བྱེད་པར་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་གཙོ་བོ་ཡིན་ཅེས་བསྟན་ཡོད།^[74]

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོའི་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཆོགས་འདུ་ཐེངས་ལྔ་པའི་ཐོག་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་མཐའ་འཁྱོངས་བྱེད་པ་དང་འཐུས་སྐོར་ཆེ་ཆེད་དུ་གཏོང་དགོས་པ་བསྟན་ཡོད།^[75]

རྒྱ་ཅིན་ཐའོ་ཡིས་ ༡༩༩༥ ཟླ་ ༥ ཆོས་ ༡༧ ཉིན་དཀྱང་དབྱང་གི་མི་རིགས་ལས་དོན་གྲོས་ཆོགས་དང་རྒྱལ་སྤྱི་ཕྱི་ཁྲིམས་ཁང་གི་རྒྱལ་ཡོངས་མི་རིགས་མཐུན་སྦྱོལ་ཡར་ཐོན་གཞུངས་བསྟོད་ཆོགས་ཆེན་ཐེངས་བཞི་པའི་ཐོག་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་མཐའ་འཁྱོངས་དང་འཐུས་སྐོར་ཆེ་ཆེད་དུ་གཏོང་བ་དང་། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་བྱེད་ཕྱོགས་སྐོར་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ལག་ལེན་མཐར་ཕྱིན་བྱས་ནས་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱིས་བཅའ་ཁྲིམས་ལྟར་རང་སྐྱོང་དབང་ཆ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པར་འགན་ལེན་གང་ལེགས་བྱེད་དགོས་པ་དང་། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁྲིམས་མཐུན་ཁེ་དབང་ལ་བརྩི་འཛིན་དང་འགན་སྲུང་ཏན་ཏིག་བྱེད་དགོས། ས་བབ་དང་བསྐྱར་པ་དང་མི་རིགས་ལ་བསྐྱར་ནས་བྱེད་ཐབས་ལག་ལེན་བསྟར་བ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་དོན་དངོས་དང་མཐུན་པའི་སྤྱི་བྱས་དང་བྱེད་ཐབས་གཏན་འཁེབས་བྱེད་དགོས་པ་མ་ཟད་ལག་ལེན་དངོས་སུ་འདེད་བསྟར་དགོས་ཞེས་པ་དང་། གོང་གསལ་ལྟར་མའོ་ཅི་ཏུང་གིས་“རང་སྐྱོང་ངོ་མ”ལག་བསྟར་དགོས་པ་བཤད་ཡོད་ལ་རྒྱ་ཅིན་

[74] China's Tibet, No.2, 1994, by Shazhou

[75] གྲང་གོའི་གྲང་ཁྲན་ཏུང་གི་གསར་འགྱུར།

པོད་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་པུ་ལེ།

ཐའོ་སོགས་ཀྱི་གཞུང་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་
འཕུས་སྒོ་དེ་ཆོད་ཀྱི་དགོས་པ་དང་ལག་ལེན་དངོས་སུ་བསྟར་དགོས་པ་བཤད་
ཡོད་ནའང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་ཀྲུང་ལྷོ་ཆུ་ཀྱིས་“ར་ཆོའི་ལམ་ལུགས་དེ་ཏ་ཅང་
ཆ་ཆོད་བ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་ཤོད་ཆོག་པ་མ་ཟད་ལག་ལེན་ཁོད་ཏ་ཅང་ལེགས་སྲུབ་
བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པས་ཀྱང་གོར་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་བྱེད་ལུགས་དེ་རང་
ལས་བྱེད་སྒྲངས་གཞན་དག་མེད་པ་དང་“རང་སྐྱོང་ངོ་མ”ཟེས་བའང་མེད”^[16]ཅེས་
སྟེག་སྟེགས་སུ་ལངས་པ་དང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ཐོབ་ཐབས་བྱེད་
རྒྱུ་ཆོད་ཏུ་སོག་སྟེག་གཞིར་བའི་གཏམ་བཤད་མང་དག་སྟེལ་ནས་འགལ་ལྷོ་ཆོད་
བཅོས་བྱས་པ་སྟུང་།

ཡངས་སྒྲིང་རྡོ་རྗེས། ཏུའུ་ཡའོ་པང་དང་གཡའོ་ཅི་ཡང་གཉིས་གྱི་དུས་
སྐབས་ནི་མི་སེམས་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་ནས་མི་རིགས་ཁག་དབར་ཞི་བའི་མཐུན་འགྲིག་
མངོན་གྱུར་ཡོང་བར་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་བཟང་ཤོས་དེ་ཡིན་པའི་ཚུང་ཆོར་གྱུར་
ཡོད་ཅས་དང་།

ཕུན་ཚོགས་དབང་ཕྱག་གིས་རྟུ་ཡའོ་པང་དང་། ཉང་ཞའོ་མིང་། ཀྲའོ་
 ཅི་དབང་སོགས་ཀྱང་དབང་སློ་མཐུན་ཚོ་མི་རིགས་ས་ཁུལ་དུ་ཐེངས་མང་ངོ་ཐེབས་
 གིས་མཚུབ་སྟོན་དང་བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་འཇུག་མཛད། ཁོང་ནམ་པའི་ཞབས་རྩེས་ཏ་
 ལམ་རྒལ་ཡོངས་མི་རིགས་རང་སློང་གི་ས་ཆ་ཀྱན་རྟུ་བྱབ་པ་མ་ཟད། ཇི་འདྲ་བྱས་
 ཉེ་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་དོན་ལེགས་པར་གཉེར་དགོས་མིན་ཐད་ལ་གལ་ཆེའི་དགོངས་
 འཆར་འདོན་གནང་མཛད་པ་དང་རྩས་ལྡན་གྱི་མཚུབ་སྟོན་ཡང་མཛད། ཉང་ཀྱང་
 དབང་གིས་མི་རིགས་ལས་དོན་སློར་ལ་གལ་ཆེའི་བཀོད་རྩས་རབ་དང་རིམ་པ་
 བཏོན་གནང་བ་རྣམས་མི་སེམས་ལ་གཏིང་ཟབ་བྱག་པའི་འབྲས་བུར་གྲངས་ཉུང་

[༡༦] གྲུང་གོ་གྲུང་ཁྱེད་ཏང་གི་གསལ་འགྱུར།

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

མི་རིགས་ཚང་མས་དགའ་སྟོན་དང་“མི་རིགས་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་དཔྱད་ཀུན་ཤར་བུང་། ང་
ཚོས་སྤར་ཡང་རྫོགས་ལྷན་གྱི་དུས་རབས་བསུས་ཡོད”ཅེས་བཤད་པ་བསྟན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱུ་ཡའོ་པང་དང་། ལན་ལི་བོད་དུ་ལྷ་སྟོར་སྐབས་
ཐོག་མར་མཐོང་བ་ཅམ་གྱིས་ཉང་སངས་དགོས་པ་ནི་བོད་མི་རྒྱམས་དབུལ་ཞིང་
ཐོངས་པ། བོད་ལ་གཏོར་བཅོམ་ཆ་བས་ཆེན་དང་། བོད་ཀྱི་རིམ་ཁག་སེར་སྐྱ་མི་མང་
ལ་གནོད་འཆེ་ཆེན་པོ་ཕོག་པ། རྒྱ་རིགས་རྒྱམས་དཔོན་པོ་དང་བོད་རིགས་རྒྱམས་
བླན་གཡོག་ལྟར་དབང་ཆ་མེད་པའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྤངས་རྒྱུན་པས་བོད་རྒྱའི་
འབྲེལ་བ་ཇ་དག་ཏུ་ཐུར་ཡོད་པ་དེ་རེད། རྒྱུ་ཡའོ་པང་གིས་དེ་ནི་དངོས་འབྲེལ་མི་
སེར་སྐྱ་ལ་ཡུལ་གྱི་གནས་སྤངས་ཤིག་རེད་ཅེས་དང་། བོད་མིར་དགོངས་དག་ཞུས་
ལུགས་དང་སྐབས་དེར་བོད་དང་འབྲེལ་བའི་ལེགས་བཅོས་ཀྱི་ཡངས་ཀྱི་ཚ་དོན་
དོན་ཆེན་དུག་ཅན་འདོན་གནང་མཛད་པའི་ནང་གུངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་རང་
སྐྱོང་གི་དབང་ཆ་ཆ་ཆ་རང་དབང་ཐོག་སྟོན་རྒྱུ་དང་། བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་
ཁྱད་ཆོས་དང་མི་མཐུན་པའི་གཏན་འབེབས་རིགས་ལག་བསྟར་མ་བྱེད་པའམ་སྐྱར་
བཅོས་ཀྱི་དབང་ཆ་ཡོད་ལུགས། བོད་ནང་གི་ལས་བྱེད་གསུམ་ཆ་གཉིས་ལྟག་བོད་
རིགས་ཡིན་དགོས་པ། རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༥ བོད་ནས་ཕྱིར་འཐེན་
བྱེད་རྒྱ་སོགས་གསལ་ཡོད་འདུག

བོད་ནང་གི་གནས་ཚུལ་རྒྱས་མངའ་ཡོད་མཁན་འཛིགས་མེད་ཀྱིས་
རྒྱུ་ཡའོ་པང་གིས་བསམ་ཤེས་ལྷན་པ་དང་། ཁ་གསལ་གཏིང་གསལ་ཁ་རེ་ཁ་སྤྱད་
ལྟག་བསམ་རྒྱམ་དག་གི་ཐོག་ནས་ནོར་འཁྲལ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་དང་། ཁོང་གི་
སྲིད་བྱུས་དེ་དག་རྒྱུན་པས་གཞི་ནས་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་རྫོང་ར་ཅན་དུ་འཁྱུར་བཞིན་
པའི་འགལ་བ་དེ་ནི་འཇམ་དུ་བཏང་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་ཆེ་བའི་མི་རིགས་གདོང་ཐུག་
གསར་པ་ཞིག་འགོག་སྒྲུབ་པ་རེད། རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཕུག་རིང་གི་གཞི་རྩའི་ཁེ་

བོད་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་ཁྲིམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་བྱ་བ་

ཕན་གྱི་ངོས་ནས་བསམ་སྒྲོ་བ་ཏུ་ན། རྒྱུ་ཡའོ་པང་གི་སློབ་གྲྭ་དེ་དངོས་འབྲེལ་
ནུས་པ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་ཤིག་རེད་ཅེས་བཤད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༩༡ འདོན་སྤྲོད་ནང་བོད་ཀྱིས་རང་སློབ་
ངོ་མ(True Autonomy)ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱ་སྒྲིག་པ་དང་། ཤིང་ཅང་དང་འབྲེལ་
བའི་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༩༩ ནང་། མ་འོངས་པར་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་མི་རིགས་ས་
ཁུལ་ཤིང་ཅང་དང་བོད་ལྗུ་བྱར་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་ཕྱི་འབྲེལ་དང་རྒྱལ་སྤྱི་
དམིགས་བསལ་བཀག་འདོམས་དབང་ཆ་བཅས་གཞི་གནད་གསུམ་ཐོག་དབང་
འདོན་བྱེད་རྒྱ་ལས་གཞན་པའི་དབང་ཆ་ཆང་མ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་ནས་
སློབ་རྒྱུ་ཡིན་པ་བསྟན་ལུགས་Melvyn C. Goldstein ཀྱིས་བཀོད་ཡོད།^[༡༢]

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་མངལ་འཕམ་ཅིག་སྐབས་སུ་ཆོག་པ་དབང་རྒྱལ་
ལ་རྒྱུ་ཡའོ་པང་གིས་བོད་ནང་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་པ་རྣམས་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་
པས་གང་བཤད་བྱས་པ་ལས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོས་ནས་གཏམ་བཟོད་ཐུབ་ཀྱི་མིན་
འདུག་པས། དངོས་འབྲེལ་ཐོག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་བྱེད་རེད་ཅེས་བཟོད་དགའ།
གང་ལགས་ཟེར་ན། ཁོང་ཆོས་བོད་མིའི་བསམ་འདུན་དང་སློབ་འཆབ་བཟོད་པའམ་
ཚོད་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག་ཅེས་^[༡༣]གསུངས་ཡོད།

རྒྱུ་ཡའོ་པང་གིས་བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་རང་བཞིན་ལ་ངོས་འདོན་
ཀྱིས་བོད་མིའི་བསམ་འདུན་གཞིར་བཞག་ནས་བོད་མིའི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་པའི་རང་
སློབ་འབྲེལ་རྒྱས་དགོས་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་བོད་ཀྱི་ལས་
དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཆོག་པ་འདུ་ཐེངས་ལྔ་པ་འཆོག་པའི་ཐོག་སྤར་ཡོད་ཀྱི་
མཐའ་འཁྱོངས་གསུམ། གྲུང་གོའི་གྲུང་ཁན་ཏང་གི་འགོ་ཁྲིད་མཐའ་འཁྱོངས་དང་།

[༡༢] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye

[༡༣] གོང་དང་མཚུངས།

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་སྒྲིག་པ་མི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

སྤྱི་ཚུགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་མཐའ་འཁྱོངས། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྤྱོད་གི་ལམ་ལུགས་མཐའ་འཁྱོངས་བཅས་མང་གཞིའི་ཐོག་ཀྱང་གོའི་བྱང་ཚུགས་དང་བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་བྱང་ཚུགས་ལྡན་པའི་ལམ་བུའི་ཐོག་བསྐྱོད་རྒྱ་མཐའ་འཁྱོངས་བྱ་རྒྱ་སྤར་ཡང་ཁ་སྤོན་བརྒྱབ།^[9] ཡོད་པས། ཀྱང་གོའི་བྱང་ཚུགས་དང་བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་བྱང་ཚུགས་གཉིས་མཉམ་བསྐྱེད་ཀྱིས་རྒྱ་རིགས་མང་བས་བོད་རིགས་ཉུང་བར་གཞོན་ཤུགས་ཀྱིས་བོད་མིའི་བྱང་ཚུགས་རིམ་པས་མེད་པ་བཟོ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱས་ཡིན་པས་གྲོས་མཐུན་དང་། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྤྱོད་གི་བཅའ་ཁྲིམས་སོགས་དང་འགལ་ཡོད་ལ། ཉུང་ཡའོ་པར་གིས་བོད་དེ་བོད་མིའི་བྱང་ཚུགས་ལྡན་པ། བོད་མིར་ད་དུང་རང་སྤྱོད་ཆེ་བ། ལེགས་སྤྱད་དང་། རྒྱ་ཡིག་ཚུགས་ལུགས་ཀྱི་རང་དབང་ཆེ་བ་དགོས་པའི་དགོངས་པ་དང་ཡང་འགལ་ཡོད།

ཕུན་ཚུགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་བོད་རིགས་ལ་གང་ཅིའི་ཐད་རྒྱ་རིགས་དང་འབྲེལ་མཉམ་གྱི་ལྟ་སྟངས་འཛིན་དགོས་པ་དང་། བོད་མི་རིགས་ལ་དབང་རྒྱས་དང་དབང་ཆ་སྤྱད་ནས་སོ་སོ་རང་ཉིད་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚུགས་རིང་ལུགས་ཤིག་ཏུ་གོང་འཕེལ་འགོ་འཁུག་དགོས། ཡིན་ནའང་བོད་མིའི་བྱང་ཚུགས་རང་བཞིན་གཙོ་བོར་འཛིན་དགོས་པ་གལ་ཆེར་འཛིན་ཡོད།^[10]

བོད་ཏུ་རྒྱ་རིགས་

དེ་ལྟ་མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས། “ཞིན་ཅང་ཏུ་རྒྱ་རིཾ་མི་ཁྲི་ཆོ་བརྒྱ་ཕྱག་ཁ་ཤས་ཡོད་ཞིང་། བོད་ལྗོངས་སུ་ཧ་ལམ་རྒྱ་རིགས་མི་གཅིག་ཀྱང་མེད་པས་རང་དམག་དེ་གནས་ཚུལ་

[9] ཀྱང་དབྱང་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚུགས་འདུ་ཐེངས་ལྔ་པའི་དགོངས་དོན་སྒྲོག་འགྲེལ་གྱི་གནད་བསྐྱེད་ཀྱང་གྲུང་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་སུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ནི་ལ་བསྐྱགས་པུས་བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཚུགས་པར། 1990/3/24 །

[10] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye, P. 308-309

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

གཏན་ནས་མི་འདྲ་བའི་མི་རིཌ་ས་ཁོངས་ཅིག་ཏུ་གནས་ཡོད་པ་རེད”^[༡༡]ཅིས་དང་།
འབའ་པ་སྤྱན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་བོད་བཅིངས་འགྲོལ་མ་བཏང་སྡོན་
ལ་ལྟ་སར་རྒྱ་རིགས་གངས་འབོར་མཚུབ་མོའི་སྤྱིང་གངས་ཀ་ཐེབས་པ་སྟེ། གཞིས་ཀ་
ཚེ་ལ་དང་པོ་འགོ་སྐབས་རྒྱ་རིགས་ཚོང་ཁང་གཅིག་དང་རྒྱ་རིགས་ཚོང་པ་གཅིག་
ལས་མཐོང་རྒྱ་མེད། དེང་སང་རྒྱ་རིགས་ལས་མི་དང་ལས་བྱེད་དེ་དག་གི་ནང་མི།
གཞན་ཡང་དམག་མི་ཕོན་ཆེ་སྤེབས་ཡོད། ས་གནས་ཀྱི་ལས་རིགས་ཚང་མ་བོད་ཀྱི་ཕྱི་
ནས་ཡོང་བའི་མིས་ཟིན་པ་མ་ཟད། ཁྱིམ་ས་འགལ་གྱི་བྱ་སྡོད་འཕེལ་རྒྱས་དང་། ཡུལ་
མིའི་སྤང་སྦྱོབ་དང་མི་རིགས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བར་གཞོན་འཆེ་སོགས་སྤྱི་ཚོགས་
ནང་དཀར་འཇོག་མང་པོ་བཟོས་ཡོད། གལ་སྲིད་དབུས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ལམ་སང་དོ་སྤང་
མ་སྤང་ན། ལོ་ངོ་ཉི་ཤུ་སྤུམ་བཅུའི་རྗེས་སུ་ལྟ་སར་བོད་མིའི་ངོ་བོ་ལྡན་པ་པོ་རྒྱ་ལ་མ་
གཏོགས་ལྷག་གི་མ་རེད། དེ་མིན་ལྟ་ས་ཚང་མ་རྒྱ་སྐད་རྒྱལ་མཁན་གྱིས་ཁེངས་ངེས།
དེ་ཕྱར་འགོ་ཆེ་ལོ་ངོ་སྟོང་ཡུག་མང་པོར་བོད་མིས་ཡིད་དད་དང་མཚོན་ཡུལ་གྱི་ལྟ་ས་
འདི་ག་ཉེན་གྱི་མཐར་སོན་རྒྱ། དམངས་གཙོ་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་གསར་པའི་
དེང་དུས་ཀྱི་བོད་ཟེར་བའི་བརྗོད་ཆིག་ནི་སྟོང་པ་རང་བཞིན་གྱི་འབོད་སྦྲེལ་ཞིག་ཆགས་
རྒྱ། ང་ཚོས་སོ་སོ་དང་གཞན་ལ་བརྗོད་ཆིག་དེ་ལྟ་བུས་མགོ་སྐོར་གཏོང་གི་ཡོད། རྒྱལ་
སྤྱིའི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་འགུལ་ནང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་
འགུལ་འདི་ནོར་འཁྲལ་ཆེ་ཤོས་ཆགས་རྒྱ་རེད^[༡༢]ཅིས་བོད་ནང་དམར་ཤོག་དང་པོ་
བཙུགས་མཁན་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གོ་གནས་སྤྱི་ཚོགས་
བཟུང་ཁྱོང་མཁན་སྤྱན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་མ་འོངས་སྡོན་མཐོང་གི་གཏམ་བཤད་
དེ་དོན་དངོས་སུ་འཇུག་བཞིན་པ་དང་། རྒྱ་དམར་བོད་ནང་བཅོན་འཇུག་མ་བྱས་སྡོན་
ལ་བོད་དུ་རྒྱ་རིགས་ཏ་ལམ་མེད་པའང་གསལ་པོ་མངོན་འདུག

[༡༡] མའོ་ཅི་ཏུང་གི་གསུང་ཚོམ་གཅེས་བསྟན། དེབ་ལྔ་པ། མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་གིས་སྟན་པ། ༡༩༩༧ །
[༡༢] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye, P 309

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་ལྟར་བཤེད་པ།

བོད་ཀྱི་གནད་དོན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཉེང་ལའོ་ཕིང་དང་རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་མཇུག་འཕྲད་སྐབས་ཉེང་ལའོ་ཕིང་གིས་བོད་རང་བཅོན་མ་གཏོགས་གཞན་སྐད་ཆ་ག་རེ་ཡིན་ནའི་གྲོས་བསྟར་བྱེད་ཆོག་གི་རེད་ཅེས་གསུངས་པ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནད་ཡོད་མི་སྣ་མང་པོས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་དེ། ང་མོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་“ཁྱོད་མཐུན་ཉེང་ལའོ་ཕིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སྐྱེས་མས་བོད་རང་བཅོན་ཡིན་ཟེར་བའི་སྐད་ཆ་འདི་བཞག་ན། དེ་མིན་གྱི་སྐད་ཆ་ག་རེ་ཡིན་ནའི་ང་ཚོས་གྲོས་བསྟར་བྱེད་ཆོག་གི་རེད། དེ་ནི་རྩ་དོན་ཡིན་ཞེས་གསུངས་ཡོད་”^[༡༣]ཅེས་དང་།

འབའ་པ་ཐུན་ཆོགས་དབང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ནང་ཉེང་ལའོ་ཕིང་གིས་བོད་རང་བཅོན་ལས་གཞན་པའི་སྐད་ཆ་ག་རེ་ཡིན་ནའི་ང་ཚོ་གྲོས་བསྟར་ཆོག་གི་རེད་གསུངས་པ་བསྟན་ཡོད།^[༡༤]

དེ་བཞིན་ལྗོངས་སྤྱི་དགོས་ཀྱི་ཆོགས་གཞོན་ཅིན་ཀྱང་རྒྱལ་མཁོན་ཐུན་ཆོགས་ཀྱིས་ཉེང་ལའོ་ཕིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སྐྱེས་མས་“བོད་རང་བཅོན་”ཡིན་ཟེར་བའི་སྐད་ཆ་འདི་བཞག་ན། དེ་མིན་སྐད་ཆ་ག་རེ་ཡིན་ནའི་ང་ཚོས་གྲོས་བསྟར་བྱེད་ཆོག་གི་རེད་^[༡༥]ཅེས་དང་།

རྒྱ་གཞུང་གི་སྤྱི་དགོས་ལོ་ཕིང་གིས་ཀྱང་བོད་རང་བཅོན་མ་གཏོགས་གཞན་སྐད་ཆ་ག་རེ་ཡིན་ནའི་གྲོས་བསྟར་ཆོག་གི་རེད་^[༡༦]ཅེས་གསལ་པོ་མངོན་ཡོད། རྒྱ་ནག་དབྱུས་གཞུང་གིས་རྒྱ་དུ་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་(Tibet issue)འགྲིག་

[༡༣] བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཆོགས་པར། ༡༩༩༩/༡/༡༡ །

[༡༤] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye, P 316

[༡༥] བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དབྱུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱེད། སྤྱི་དགོས་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་། ༡༩༩༡

[༡༦] Negotiation can be held on any questions, but not on the independence of Tibet”, China’s Tibet No.3, 1994.

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ།

ཐབས་འབད་བཅོམ་བྱེད་བཞིན་པ་རེད་ཅེས་^[༡] “བོད་ཀྱི་གནད་དོན་”ཡོད་པ་ངོས་ལེན་བྱས་པ་དང་། “བོད་རང་བཙན་མ་གཏོགས་སྐད་ཆ་གཞན་ག་རེ་ཡིན་ནའི་གྲོས་བསྐྱར་ཆོག་གི་རེད་”ཅེས་པ་གཞིར་བཞག་ནས་བོད་ཀྱི་ཞི་མོལ་ཡོང་ཐབས་སུ་ཡགོང་ས་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་མ་མཆོག་དང་བོད་མིའི་སྤྱི་གཞུང་གི་འཕྲུལ་སྤྱོད་པ་གཉིས་པན་དབྱ་མའི་ལམ་གཏན་འབེབས་ཀྱིས། བོད་རང་བཙན་ཅོད་ཀྱི་མིན་པ་བསྒྲགས་ཡོད་ནའང་། ཅང་ཅེ་མིན་དང་རྟུ་ཅིན་མའོ་སྐབས་བོད་ཀྱི་ཞི་མོལ་གྱི་ཆ་ཁྱེན་མང་དུ་བཏང་བ་དང་“བོད་ཀྱི་གནད་དོན་”ལས་མི་ལེན་པ་སོགས་མཁྲེགས་འཛིན་གྱི་ལངས་ཕྱོགས་བཟུང་བར་བརྟེན་གཞིས་བྱས་བོད་མིས་ཀྱི་གཞུང་དཔོན་རིགས་ལ་ཡིད་ཆེས་རི་ཉུང་དུ་འགོ་བཞིན་པའི་རྣམ་པ་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ།

བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར།

བྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་དི་ལྷི་ཡེ་ཞི་ཡུ་རྒྱལ་ཁག་གི་ཆོགས་འདུ་དང་པོ་དེ་བསྐོར་འཆོགས་སྐབས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཀྱང་ཞེ་ཞི་ཡུ་རྒྱལ་ཁག་གི་སྐྱེ་ཁམས་ལྷན་དུ་འདྲ་མཉམ་ཐོག་ཆོགས་ཞུགས་དང་། རྒྱལ་ཁག་གཞན་གྱི་རྒྱལ་དར་མཉམ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་དར་ཡང་སྤྱི་འཕྲུལ་གནད་བ་ནི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་དང་། བྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་པེ་ཅིང་དུ་ཡགོང་ས་ཡུལ་སྐབས་མགོན་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་མ་མཆོག་དང་མཇལ་འཕྲད་ཅིག་སྐབས་མའོ་ཅེ་རྒྱུ་གིས་བོད་ལ་རྒྱལ་དར་གཅིག་ཡོད་པ་དེ་སྤྱི་འཕྲུལ་ཆོག་གི་རེད་ཅེས་གསུངས་ཡོད། དེ་སྐབས་ཀྱི་གསུང་སྒྲུར་འབའ་པ་ཐུན་ཆོགས་དབང་རྒྱལ་ནས་ཀྱང་མའོ་ཅེ་རྒྱུ་གིས་བོད་ལ་རྒྱལ་དར་གཅིག་ཡོད་པ་དེ་

[༡] As a matter of fact, the central Government has always been making efforts for the settlement of the “Tibetan issue”, china’s Tibet No.1, 2002

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།
སྒྲིང་འཇུགས་ཆོག་གི་རེད་ཅེས་གསུངས་པ་ཐུན་དབང་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེ་བ་
ནང་བཀོད་འདུག”^[༡༥]

གོང་གསལ་ལྟར་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ལ་དབང་སྒྱུར་མ་བྱས་སྡོན་ནས་
བོད་ལ་རྒྱལ་དར་ཡོད་པ་དང་། ༡༩༥༩ ལོར་མའོ་ཅེ་ཏུང་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་ངོས་
འཛིན་གྱིས་སྒྲིང་འཇུགས་ཆོག་གི་རེད་ཅེས་གསུངས་ཡོད་ནའང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣
ལོར་ཀྲུང་གུང་ཐུན་གྱིས་བོད་ལ་རྒྱལ་དར་མེད་ལུགས་^[༡༦]བཤད་པ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
འཁྱོག་བཤད་དང་མའོ་ཅེ་ཏུང་གི་དགོངས་པ་དང་ཡང་ལྟོག་ཕྱོགས་སུ་ལངས་ཡོད།

དད་པ་བྱས་ན་ཐད་དེ་འགྲིག་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཁྱིམ་ཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་སྤྱི་ཆོགས་རིང་ལུགས་དང་། སྤྱི་བ་གཉིས་
ཏེ་ལྷ་མེད་སྤྱི་བ་དང་དངོས་གཙོ་སྤྱི་བའི་ལྷ་བ་འཛིན་མཁན་ཡིན་ནའང་བོད་ནང་
ཆོས་ཕྱོད་ཀྱི་བྱ་བར་ཏུ་ཅང་ཐེ་རུས་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་
རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་གཞིན་ང་བོད་དག་དབང་འཛིགས་
མེད་ཀྱིས་“ངའི་གོ་ཐོས་ལ་རྒྱ་ནག་ཆོན་མང་པོ་ཞིག་གིས་མ་གཞི་བྱུང་ཁྱེད་ཏང་གི་འགོ་
ཁྲིད་འོག་ཏུ་འཆོ་བའི་ཐོག་དཀའ་ངལ་མེད་ཀྱང་མི་ཆེའི་མཇུག་ཏུ་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་མ་
ཐེངས་གཅིག་མཇུག་རྒྱ་བྱུང་ན་འདྲོད་པ་ཡོངས་རྫོགས་འབྲུབ་ཐུབ་སོང་བེར་ཀྱི་ཡོད་
པ་རེད། ཆོས་དད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་མི་ཆོག་པ་མ་ཡིན། ང་ཆོས་
ཏང་གིས་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་ཆོས་དད་རང་མོས་ཀྱི་སྲིད་རྒྱུས་ལག་བསྟར་
བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དེའང་ཆོས་དད་བྱས་ན་རང་མོས་ཡིན་ལ་ཆོས་དད་མ་བྱས་ནའང་རང་

[༡༥] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye

[༡༦] eng.tibet.cn/2012sy/xw/201312/20131203-1955662.html

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་ཐུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་

མོས་ཡིན་པས་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མར་དང་པ་བྱས་ན་བཟད་དེ་འགྲིག་པ་རེད་”^[༡༠]ཅིས་དང་།
འབའ་པ་ཐུན་ཆོག་ས་དབང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ནང་བོད་ཀྱི་ཁམས་
དང་དབུས་གཙང་ཨ་མདོ་ཁུལ་གྱི་མི་མང་ཆེ་བས་སྤྱི་དབུས་ནས་ཆོས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་
རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་བྱུང་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ལ་ཡིད་ཆེས་དང་སྒྲོས་འགྲུལ། རྒྱབས་འདུག་
དང་གསོལ་འདེབས་ཞུ་ཡི་ཡོད་^[༡༡]ཅིས་པ་ནི་བདེན་དེས་རེད། བོད་རིགས་ཙམ་
མ་བཟུང་རྒྱ་རིགས་དང་སོག་རིགས་སོགས་མང་བོས་ཡལ་བའི་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་མཆོག་ལ་
ཡིད་ཆེས་དང་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ལ་
དར་བྱུང་ཆེ་བའི་རྒྱབས་འདིར་བོད་ནང་ཆོས་ཀྱི་བསྐྱབ་པ་སྒྲོལ་གཉེར་གཏིང་ཟབ་
བྱེད་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་ལམ་ལྟར་མེད་པའང་དེས་བདེན་རེད།

ཡང་མིང་།

རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཆོག་ས་གྲོང་ཚོ་གསུམ་གྱི་ཆོག་ཀྱི་ཐོག་དབང་
འཛིགས་མེད་ཀྱིས་“གོ་མིན་ཏང་གིས་བོད་སོག་མུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་མུ་ཡོན་ཀྱང་
མུ་ཡོན་ཀྱང་གིང་བོད་ཏུ་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་སྤྱི་ཕྱིར་བཅུ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོར་
བཏང་བའི་གནད་དོན་འདིའི་ཐད་གོ་མིན་ཏང་གིས་འཁྲུག་བཤད་འགའ་ཤས་བྱས་
ཏེ་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མའི་ཡང་སྤྱི་ནི་ཅི་དང་མི་འབྲུག་པའི་སྤྱི་ལོ་འདུག་པས་གསེར་བྱམ་
དཀྱུག་མི་དགོས་ཟེར་བ་སོགས་ནི་དེས་ཡོད་གནས་ཚུལ་མ་རེད། རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་
སྤྱི་ཕྱིར་བཅུ་གསུམ་པ་དགོངས་པ་རྒྱུས་ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་འདུག་པས་གསེར་བྱམ་
སྐྱ་མཆོར་མཆོག་གི་ཕེབས་ཏེ་དེས་སྤྱི་ལོ་འདུག་པས་གསེར་བྱམ་སྤྱི་ལོ་འདུག་

[༡༠] བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་ཆོག་ཀྱི་ཐོག་ ༡༩༩༩/༩/༡༡ །

[༡༡] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye, P. 316

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྱིམ་མཐུན་ཀླུ་ལའབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

གི་ཨ་དང་། ‘ཀ’ ‘མ’བཅས་ཆེག་འབྲུ་གསུམ་གཟེགས་པ་མ་ཟད། གཡུ་ཅིའི་རྒྱ་
མེབས་ཡོད་པའི་དགོན་པ་ཞིག་དང་། ལམ་རྒྱུད་གཅིག་བརྒྱད་ཁྱིམ་རྒྱུད་དོ་ཞིག་
གཟེགས་པ་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ལ་གཞིགས་ནས་ཀུན་ཀུན་མཁའ་རིན་པོ་ཆེ་དང་། ཁེ་
སྒྲིད་སོགས་མཆོ་སྡོན་དུ་ཏྲ་ལའི་སླ་མ་སྐྱུ་སྤེང་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྤྲིད་འཆོལ་
བར་བཏང་བ་དང་། རྗེས་སུ་མཆོ་སྡོན་ཏོང་གྲུང་ནས་ཏྲ་ལའི་སླ་མ་སྐྱུ་སྤེང་བཅུ་
གསུམ་པའི་ཡང་སྤྲིད་དོས་འདྲིན་ཁྲུས་པ་རེད། དེ་ནི་ད་ལྟའི་ཏྲ་ལའི་སླ་མ་སྐྱུ་སྤེང་
བཅུ་བཞི་པ་འདི་རེད”ཅེས་དང་། “༡༩༥༥ ལོར་ངས་ཆེད་མངགས་ནན་ཅིང་དུ་
ཕྱིན་ཏེ་ཅང་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཞིང་ཆེན་སྤྲིད་གཞུང་ལ་གོ་མིང་
ཏང་སྐབས་ཀྱི་ཏྲ་ལའི་སླ་མ་སྐྱུ་སྤེང་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྤྲིད་འཆོལ་ཞིབ་དོས་
འདྲིན་དང་ཏྲ་ལའི་སླ་མ་སྐྱུ་སྤེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཁྱི་མེབས་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་བལྟ་གི་
ཡིན”ཞེས་ཁྲུས་པར་ཅང་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་སྤྲིད་གཞུང་གི་འགོ་
ཁྲིད་སློ་མཐུན་གྱིས་ཡོངས་སུ་མོས་མཐུན་གནང་བ་མ་ཟད། ཡིག་ཆ་གསལ་ལས་ཁུངས་
ཀྱི་འགན་འཁུར་བར་བཀའ་མངགས་གནང་སོང་། ཡིག་ཆ་གསལ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་
འགན་འཁུར་སློ་མཐུན་གྱིས་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱ་ཡིག་དང་བོད་ཡིག་ཡིག་ཆ་གསལ་ཆང་མ་
ང་ལ་བཞུན་བྱུང་། ངས་བལྟ་དགོས་པའི་དབྱུད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ཆང་མ་ཡིག་ཆ་གསལ་
འདུག་ཁང་གཉིས་པར་འདུག དེའི་ནང་སྤྲིད་སྐྱོང་རྩ་སྐྱོང་གིས་མཆོ་གཟེགས་
གནང་ལུགས་གནས་ཚུལ་བོད་ཡིག་དོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་གཅིག་འདུག་པ་དེ་ནི་འབྲི་
ས་བོད་ཤོག་མིན་པར་རྒྱ་ཤོག་རེད། བོད་སྤྲིད་གཞུང་གི་གཞུང་ཡིག་དོ་མ་ཡང་མ་
རེད། དོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་དེའི་ནང་དོན་ནི་སྤྲིད་སྐྱོང་རྩ་སྐྱོང་གིས་བོད་ལྗོངས་ཆོགས་
འདུ་ཅུག་བསྐྱུས་རྒྱས་འདྲིམས་ཤོག་གནང་བའི་ཡི་གེའི་འདུ་བཤུས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་།
ཁོང་གིས་མཆོ་གཟེགས་གནང་སྐབས་‘ཨ’‘ཀ’‘མ’གཟེགས་པའི་ནང་ནས་‘ཨ’ནི་
ཨ་མདོ་ཁུལ་ལམ། ཨ་རི་གང་རུང་ཞིག་མིན་ནམ་སྐྱུ་མ་པ་བྱུང་ཡང་། ད་དུང་གཡུ་

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་ཐུགས་རྒྱུ་ལྟར་

ཅིའི་རྒྱ་ཐོག་ཅན་གྱི་དགོན་པ་དེ་ནི་ཨ་མ་དོའི་སྐྱེ་འབྱུང་བྱམས་པ་སྤིང་མིན་ནམ་
དགོངས་ཁར། ལམ་ཚུང་བརྒྱད་ནས་ཁྱིམ་ཞིག་གཟིགས་པ་བཅས་ལ་དཔོན་རིགས་
ཀྱི་འཕྲུལ་མའི་ཆོགས་འདུས་ཞིབ་འདུག་གནང་རོགས་ཞེས་བྲིས་འདུག།

འདྲ་བཤུས་ཡིག་ཆ་འདིའི་ཡིག་གཟུགས་ལ་བལྟས་ན་ཨ་མ་དོ་ས་ཁུལ་
ཀྱི་མིས་ངོ་བཤུས་བྱས་པ་འདྲ་པོ་འདུག་ཅིང་། གོ་མིན་ཏང་གི་དགའ་ལྡན་གྱིས་འདྲ་
བཤུས་ཡིག་ཆ་འདི་ནི་ཞོར་བུ་ལྟ་བུར་བཅིས་ནས་ཡིག་ཆ་གསལ་ལས་ཁུངས་ནང་
ཉར་ཆགས་བྱས་འདུག གོ་མིང་ཏང་གི་དགའ་ལྡན་གྱིས་ངོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་འདི་བོད་
ས་གནས་སྤྱི་དགའ་ལྡན་གྱི་ལའི་སྤྱི་མ་སྐྱེ་བྱེད་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྤྱི་འཆོལ་
ཞིབ་བྱེད་ལྷགས་སྐོར་གོ་མིན་ཏང་གི་དགའ་ལྡན་ལ་སྐྱེ་བེད་ལྷགས་པའི་མ་ཡིག་ངོ་མར་
བཅིས་འདུག འོན་ཀྱང་ངོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་དེ་ནི་སྐྱེ་བེད་ངོ་མ་མིན་ལ། བོད་ཤོག་
ཐོག་བྲིས་མེད་པ་མ་ཟད་ཐམ་ག་ཡང་བརྒྱབ་མེད་པར་སྦྱར་བཏང་གི་འདྲ་བཤུས་
ཡིག་ཆ་ཞིག་རེད། དེ་མིན་སྐྱེ་བེད་གི་ཡིག་ཆ་ངོ་མ་གཉིས་ཡོད་ཅིས་ཟེར་བ་ནི་
ངས་གོང་དུ་ལྷགས་པའི་སྐྱེ་བེད་བསྐྱེད་དེ་གཉིས་རེད། དེ་ནི་རྒྱལ་ཚབ་རྒྱ་སྤྱི་དག་
བཀའ་ཤག་མེར་འབྲས་དགའ་གསུམ་བཅས་ཀྱིས་དངོས་སུ་ཐམ་ག་བརྒྱབ་ནས་བོད་
སོག་མུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཅང་ཅེ་ཅེ་སོ་སོར་སྤུལ་བའི་སྐྱེ་བེད་སྐྱོན་དེ་གཉིས་རེད།
ཡིག་ཆ་དེ་གཉིས་ནི་ངོ་མ་རང་ཡིན་ཞིང་། བོད་ཤོག་སྐྱེ་བེད་ལྷགས་ཐོག་བྲིས་ཡོད་པ་མ་
ཟད། སྤྱི་འཆོལ་རྒྱལ་ཚབ་དང་། བཀའ་ཤག་མེར་འབྲས་དགའ་གསུམ་བཅས་ཀྱི་ཐམ་
ག་བརྒྱབ་འདུག ཡིག་གཟུགས་ལ་བལྟས་པ་ཙམ་གྱིས་གཅིག་ནི་བཀའ་དྲུང་ཆུར་
ལམ་པ་དང་གཅིག་ནི་སྐོན་སྤྱི་སྤྱི་དགའ་ལྡན་གྱིས་བྲིས་པ་ཞིག་རེད་འདུག ཡིག་ཆ་
དེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དོན་ནི་ལའི་སྤྱི་མ་སྐྱེ་བྱེད་བཅུ་གསུམ་པའི་འོས་སྤུལ་མཆོ་སྐྱོན་
ས་ཁུལ་དུ་འཁྱུངས་པ་དང་། ང་ཆོས་ཡང་སྤྱི་འོས་སྤུལ་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ལྷ་
ཅིས་སྐབས་མ་སྤུ་པང་གིས་འགོག་སྐྱོན་དང་རྟོག་གྲ་མང་པོ་བཅོས་སྐྱོན་གོ་མིན་

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་སྒྲིག་མཁན་མི་དམངས་ཁྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

ཏང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱུ་མི་རིགས་དབར་གྱི་འདུ་ཤེས་ལ་དམིགས་ནས་རོགས་རམ་གནང་སྐྱོད་ཡོང་ལུགས་འཁོད་འདུག”

ཡང་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་གསུམ་པའི་ཡང་སྲིད་ནི་ཅི་དང་མི་འདྲ་བའི་སྐུང་པོ་འདུག་པས་གསེར་བུམ་དགྲུག་མི་དགོས་ཟེར་བ་དེའི་སྐོར་ཡིག་ཆ་གསལ་ནང་འགོ་བརྒྱུད་དམར་པོ་ཡིན་པའི་ཆ་གསལ་པར་ཞིག་འདུག་པ་དེའི་ནང་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོད་བྱས་ལུགས་དང་། ཁོ་པ་མཛད་སྒོར་བཞུགས་སྐྱབས་ཀྱི་འདྲ་པར་གཅིག་བཅས་བཀོད་འདུག འདྲ་པར་དེ་ནི་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་གཟིམ་སྐྱུག་ཏུ་བརྒྱབ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། འདྲ་པར་ཐོག་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པར་སྐུ་ཕྱེད་པའི་ཆུ་ཆོད་གཅིག་འདུག རྒྱ་ལའི་སླ་མས་ཆུ་ཆོད་དེ་ཕྱག་ནང་ཉར་ནས་དགུས་འཆོར་ཆེན་པོ་གནང་བའི་ངང་ཆུ་ལ་དེར་གཞིགས་ནས་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་ནི་ཅི་དང་མི་འདྲ་བའི་སྐུང་པོ་འདུག་པས་གསེར་བུམ་དགྲུག་མི་དགོས་པར་ཆོག་མཆན་གནང་ན་འགྲིག་པའི་སྒྲན་སངས་འཕྱོར་པ་ལྟར་ཆོག་མཆན་བཀོད་པ་ཡིན་ཞེས་ཆེད་པར་ཐོག་བཀོད་པ་དང་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོད་བྱས་པ་ཟེར་བ་ནི་འདྲ་པར་འདི་འདྲ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོད་བྱས་ལུགས་ཀྱི་གསལ་འཕྱར་བཀོད་པ་ཅུ་མ་ཞིག་རེད།

འོན་ཀྱང་དོན་དངོས་ཐོག་སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོད་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་བྱང་མེད། ཡིན་ནའང་ད་ལྟ་བོད་རིགས་སློ་མཐུན་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཀྱང་སྐྱབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་སྐྱབས། སྐུ་ཕྱེད་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་སྐུ་ཕྱེད་བརྒྱ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཕེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོད་བྱས་ལུགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བྲིས་འདུག དེ་ནི་བོད་ཀྱི་ལུགས་

པོད་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་པུ་ལཱ་ལྟར་བྱས་པ་དེ་ཡིན།

[illegible]

བོད་འབྲེལ་གནད་དོན་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་ཁྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་དགོངས་པ་སྒྲེང་བ།

གིས་ཡི་གེ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕུའུ་གྲང་ཤིང་གིས་རྒྱ་ལ་སྐྱེ་བྲེང་བར་བཞུ་བཞི་པའི་ཁྲི་
ཐེབས་མཛད་སྒྲོའི་གཙོ་སྟོང་བྱས་པ་རེད་ཅེས་བཤད་འདུག་པ་དེས་གནད་དོན་ག་
རེ་གསལ་བཤད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་རེད་དམ། མཛད་སྟོར་ཞུགས་པ་དང་གཙོ་སྟོང་ནི་གོ་
དོན་གཏན་ནས་མི་འདྲ། དོན་དངོས་ཐོག་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་ཁྲི་ཐེབས་མཛད་སྟོར་གནང་
སྐབས་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་ཤོད་ལུགས་ལྟར་ཀྱི་གཙོ་སྟོང་གི་ནམ་པ་གཏན་ནས་མེད་བཞིན་
དུ་ཕུའུ་གྲང་ཤིང་མཛད་སྟོར་བཞུགས་པ་དེ་རྒྱ་ལ་སྐྱེ་བྲེང་བར་བཞུ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཐེབས་
མཛད་སྟོའི་གཙོ་སྟོང་བྱས་པ་རེད་ཅེས་ཁྱེད་ཀྱིས་བཤད་ན་སྐབས་དེའི་གནས་
ཚུལ་དང་མཐུན་ཀྱི་མི་འདུག་ཅེས་སྒྲུལ་སྒྲུའི་ཡང་སྲིད་ཐད་རྒྱ་ནག་གི་ཐེ་ཏུས་མེད་
པ་གསལ་པོ་བཏོན་ཡོད་ལ། ཡིག་ཆ་དང་ལོ་རྒྱུས་བརྒྱན་བཟོ་བྱས་པའང་བཏོན་ཡོད།

མི་དམངས་ཆོའི་ཆབ་བྱེད་མི་སྣ་ཡང་ཡིན།

ལགོང་ས་རྒྱ་ལའི་སླ་མ་མཆོག་བོད་མི་ས་ཡ་དུག་གི་ཆབ་བྱེད་མི་སྣ་ཡང་ཡིན་པ་
རྒྱ་གཞུང་གིས་ངོས་ལེན་བྱས་ཡོད་དེ། ལྗོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
གཞོན་ཟུར་པ་རྒྱ་ནག་བོད་ལས་དོན་འཐུས་མི་ལྟན་ཁང་གི་འཐབ་ཕྱོགས་གཅིག་
ཀྱང་སྡེ་ཆུང་གི་འགན་འཛིན་ཟུར་པ་ཁྲི་ཅན་པོ་ཡིས་“རྒྱ་ལའི་དང་པཎ་ཆེན་ནི་
བོད་མི་དམངས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཙོ་འཛིན་ཡིན་ལ་བོད་མི་དམངས་ཀྱིས་ཁོང་
གཉིས་ལ་དད་པ་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞུ་བ་དང་ལུགས་སྒྲིན་ཆེས་ཆེར་ལྟན་ཡོད། ཁོང་
གཉིས་ནི་བོད་ཀྱི་མི་དམངས་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་མཁན་ཡིན་ལ། བོད་ཀྱི་མི་དམངས་
ཆོའི་ཆབ་བྱེད་མི་སྣ་ཡང་ཡིན་པས་བོད་ཀྱི་མི་དམངས་ཆོས་ཁོང་གཉིས་མཆོག་ཏུ་
ཀྱང་པ་ཞིག་ཏུ་བརྟེན་གྱི་ཡོད”^[༡༧]པ་གསལ་པོ་མངོན་ཡོད་ནའང་ད་ལྟོ་རྒྱ་གཞུང་

[༡༧] བོད་ཞི་བས་བཅིངས་འགོ་ལ་ཐོབ་ནས་ལོ་བཞི་བརྒྱུ་འཁོར་བར་རྟེན་འབྲེལ་ཞུ་བའི་ཆེད་སྤྲིག་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
རིག་གནས་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་སྤྲིག་སྲིད་གོས་བོད་རང་སྟོང་ལྗོངས་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་།

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

དཔོན་རིགས་ཚོས་༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་ལ་མཆན་སྦྲད་སྒྲ་ཚོགས་ཀྱི་
བཞིན་པ་ནི་བོད་མི་རིགས་ལ་མཐོང་ཆུང་དང་བོད་མི་མང་གི་ཡིད་ཆེས་དད་པར་
རྟོག་རོལ་བཏང་བར་མང་པོས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བྱིན་ཅན་པོས་རིག་གནས་
གསར་བརྗེ་ཆེན་པོའི་ལས་འགུལ་སྐབས་བོད་དུ་དགོན་སྡེ་ཏ་ཅང་མང་པོ་ཞིག་ལ་
གཏོར་བཤིག་ཕོག་པ་དང་ཆོས་ལུགས་དེ་གསང་བའི་བྱེད་སྒྲུར་གྱི་ལྷན་པོ་དང་
མང་ཚོགས་ཀྱི་བཙེ་དྲུང་ལ་ཕོག་ཐུག་ཆེན་པོ་བཏང་ཡོད་ལ། དུས་ལུན་ཏ་ཅང་རིང་
པོ་ཞིག་གི་ནང་བོད་མི་ནམས་ཅི་བྱ་གཏོལ་བུ་དུ་གྱུར་བ་དང་བོད་ཡོངས་ཟང་ཟང་
གི་གནས་སུ་གྱུར་པ། གདུག་རྩལ་ཆེ་བའི་འཐབ་ཚོད་དང་ཡང་བའི་རྩལ་རྟེན་གྱིས་
ཆང་སྡོག་བཤེར། རྒྱ་ནུབ་གཞུང་བཞེས། ཁང་པ་བཟུང་སྟོང་སོགས་བྱས་པ་བསྟན་པ་
ནམས་ད་ལྟའི་རྒྱ་གཞུང་དཔོན་རིགས་ཚོས་མ་སྐྱེད་པ་ནི་དངོས་ཐོག་བདེན་འཆོལ་
ཀྱི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སེལ་རྒྱུར་འདུན་པ་མེད་པ་མངོན། རྒྱ་རིགས་ཚོས་
པ་པོ་མང་ལིས་ཀྱི་ལྷན་པོ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་ནི་བོད་རྒྱ་ཞི་འགྲིག་གི་ལྷ་མིག་ཡིན་ཟེར་
བར་མང་པོས་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་སྤྲད་ཡོད་ལ་མོས་མཐུན་ཡང་བྱས་ཡོད། [༡༩]

[༡༩] A Tibetan Revolutionary, The Political Life and Times of Bapa Phuntso Wangye